

9. Q. D. B. V.
DISPUTATIO PHILOSOPHICA

In qua
Hypothesis

LE

18
Vol: 2 N. 14
1726/6.
HARMONIA

INTER ANIMAM ET CORPUS

PRÆSTABILITA,

Breviter proponitur ac ponderatur,

Quam

CONSENTIENTE AMPLISS. FACUL-
TATE PHILOSOPHICA,

PRÆSES

M. JANUS VAN HAUEN,

Orhiniensis-Danus

&

RESPONDENS

FRIDERICUS GEORGIUS MAKE,

Wismariensis S. S. Theol & Philos. cultor

Publico eruditorum examini sistunt

IN ILLUSTR. ACADEMIA ROSTOCHIENSI

Anno Christi MCCXXVI.

d. 8. mensis Junii.

ROSTOCHII,

Typis NICOLAI SCHWIEGEROVII, Ampliff. Senat. Typograph.

151. 2. 151

VIRO
ILLUSTRI ac EXCELLENTISSIMO
FRIDERICO
WAGENE-
RO,

CONSILIARIO IN SUMMO REGIO TRI-
BUNALI, QVO WISMARIA SUPERBIT,
CELEBERRIMO

AVO SUO HONORATISSIMO
JURIS-CONSULTO,

AD GLORIAM SECULI, ADMIRATIONEM ORBIS,
TUTELAM JUSTITIAE, SALUTEM OMNIUM,
SPLENDOREM SUORUM,

DIVINITUS DESTINATO

OPTAT,

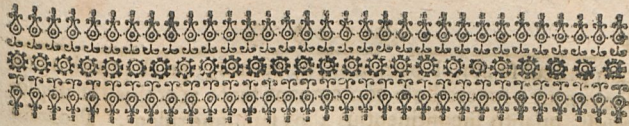
QVICQVID EJUS MERITA MERENTUR,
ET CONTINUANDUM ET AUGENDUM,
OFFERTQVE

SE IPSUM PORRO AMANDUM,
DISSERTATIONEM HANC AEQVI BONIQVE
CONSPLENDAM

PIOS IN ILLUM GRATUSQVE NEPOS

F. G. MAKE.

S. I,

Ationi humanæ non sine causa certos consti-
tuit cancellos Divina sapientia , quos per-
rumpere meritò sibi nefas putaret ; Verum
tanta , proh dolor ! ejus est perversitas , ut,
quò pertingere nequit , eò fortiore impetu
contendere cupiat , nec dubitet res , quæ
circulum suum longè transcendunt , decem-

peda sua emetiri , non contenta per gradus in intimiora sapi-
entia adyta prorepere , sed ausu profus temerario omnia ob-
stacula transilire potius , quam superare gestiens . Non equi-
dem inficior , Virtuti & industria humanæ nullam viam de-
bere esse plane inviam , multò minus approbo desperatam iner-
tissimorum istorum hominum ignaviam , qui Prædecessorum ,
in maximis quamvis errorum deviis versantium vestigiis tam
religiose insistant , ut ne latum quidem pedem ab iis disced-
ere audent ; Laudabiles potius eorum conatus æstimo , qui , se-
mitis erraticis , tritissimis licet , relictis , viam veritatis regiam
& rectam ratione Duce & comite experientia investigant .
Hoc tantùm est , quod doleo , dari non paucos , qui , ultra
vulgus doctorum dum sapere gestiunt , per arduos montes &
colles declives viam sibi ipsis ita sternere laborant , ut , ubi vel
præcipitia vel loca salebrosa grassantibus objiciuntur , saltibus
immensis eadem quasi transvolare conentur , in rupes asperas
haud dubiè impacturi , aut saltem in gurgitem periculosissimum
prolapsuri . Caterum inde regressus in viam non adeò diffi-
cilis daretur , si impotentis rationis petulantia frænum pauli-
isper injiceretur , spes vero propemodum omnis decollavit ,
cum , recto licet tramite ipsis ostenso , ludentis tamen inge-
nii ductu atque exorbitantis imaginationis auspiciis ab eodem

tam procul se abripi patiantur, ut omnes, qui se prævios non sequuntur, superciliose contemnant tanto acerbius ipsi deplorandi, quanto incontinentius alios falsissimè rident. Profecto non vitio vertitur Philosopho, si ibi subsistat, ubi ultra progredi non licet, & pedem figat, ubi ad terminos constitutos perventum est.

§. II.

In quantos labyrinthos & quam flexuosos difficultatum anfractus se ipsos conjiciunt, qui limites rationi præstitutos temere transgredi non dubitant, luculenter testantur tot agitata inter celebriores nostræ ætatis Philosophos de origine mali controversiæ. Enimvero cum P. BÆLIUS, Vir cætera ingenio atque eruditione florentissimus hoc argumentum non melius felicisque se expedire posse opinaretur, quam si errores Manichæorum, duplex statuentium principium, unum bonum, alterum malum, renovaret & quasi ex orco revocaret, illius conatibus obviam iverunt Viri non minus in Anglia & Belgio, quam in Germania & Gallia celeberrimi, impari quamvis successu. Confer. relationes innocentes ad an. 1706. pag. 156. seqv. pag. 532. seq. an. 1707. pag. 62. seq. 68. seq. 441 seq. E multis unum nominare sufficiet ILL. LEIBNITZIUM, qui hoc BÆLII paradoxon optimè profigari posse existimavit, si ex duplici principio unum conflaret, mechanicam omnium rerum structuram, nec non harmonicam, ut totius universi, ita speciatim animæ & corporis præstabilitam supponeret. Legatur ipsius Theodiciæa per integrum. Novam hanc LEIBNITII philosophiam novis adjectionibus hinc illustravit, illinc locupletavit CHRIST. WOLFIUS, haud ita pridem Halensis, nunc verò Marpurgensis Mathematicum & Philosophiæ Professor Celeberrimus, tum in aliis scriptis, tum præcipue in Metaphysica sua, cum qua comparari possunt annotationes in eam adornatæ.

§. III.

Scopus dissertationis hujus tribus plagulis circumscriptæ non patitur in singulas totius systematis theses ac hypotheses opero-

operosius evolvendas discutiendasque excurrere. Otia insuper mihi fecerunt tot viri eruditi, quorum in novo hoc philosophemate sub examen vocando labores jam pridem orbi erudito innotuerunt. Evolvantur, si placet, & probè pensitentur, quæ contra *Wolfium* scripta & disputata sunt à Viris Amplissimis doctissimisque, D. JOACH. LANGIO, WEISMANNO, BUDDEO, LANGHANSIO, HOFMANNO, HOLMANNO, WALTHERO aliisque, quorum scripta D. LANGIUS in peculiari libro anno 1725. edito, recensuit. Quoniam autem spicilegium post plenam messem instituire licet, dabimus operam, ut hypothesis Leibnitio Wolfiana & palmariæ cum ea connexæ theses & antitheses qualicunque nostræ disquisitioni subjiciantur. Ut verò hoc feliciter procedat, jurabit in antecessum extantiores Philosophorum de commercio inter animam & corpus sententias brevibus exponere.

§. IV.

Ex quo tenuiora Philosophiæ rudimenta in ordinem systematicum redigi cœperunt, communis totius propemodum generis humani etiam à Philosophis defensa est opinio, dari nimirum veram & realem inter animam & corpus communionem, in reciproca unius in alteram operatione consistentem, ita ut, quæ per organa sensoria & succum illum nerveum in eis fluentem rectè ad cerebrum deferuntur objectorum imagines, easdem mox anima rationalis, ut pote quæ maximè sibi conscia sit eorum, quæ corpori suo accidunt, sibi appropriet, & vice versa, quicquid anima vult decernit, atque executioni dari oportet, id corpori suo organico præcipiat atque imperet. Hoc animæ & corporis sive consortium sive commercium non inconcinne systema influxus physici à nonnullis appellatum est, nec dubium est, ita vocari posse, si terminus hic non pro locali quadam imaginum à corpore in animam & idearum ab anima in corpus translatione sumatur. Cœterum quandoquidem hæc sententia nec intimæ hominum conscientiæ, nec ipsi experientiæ, nec rationi, nullis præjudiciis impeditæ, adverbatur, eam ut non temerè amplexi, ita constanter tuiti sunt è Philosophorum Christianorum ordine quam plurimi, ad quos

referri merentur hinc Theologi, quorum interest, ne, admissis novis & suspectis hypothesis, Christiana religio aliquid detrimenti capiat, illinc Juris consulti, quibus curæ est, ut actiones morales certum habeant imputationis fundamentum, istinc denique Medici, quorum non parvi refert, ut phænomena, quæ in corpore humano contingunt, secundum experientiam sanatione firmatam explicentur.

§. V.

Novam & ab hac prorsus alienam hypothesisin adoptarunt Cartesiani inter quos mihi præprimis noti sunt MALEBRANCHE, P. BÆLIUS, BALTH. BECKERUS, & JO. CHRISTOPH. STURMIUS, cætera Philosophus Eclecticus, multum ab Antesignano suo Cartesio discrepantes; Quamvis enim ille animam, tanquam Spiritum merè cogitantem physicè corpus suum movere non posse, multò minus corpus, tanquam rem materialem, ullum in animam habere influxum existimaverit, nihilò tamen secius animam, ceu directricem omnium, qui in corpore peraguntur, motuum actuumve animalium agnovit, eamque adeo se habere ad instar equitis, equum, quocunque libet, ducentis, regentis, moderantis. Cartesianos verò si audiamus, nulla reciproca inter animam & corpus erit actio, sed omnes motus corporis atque animæ perceptiones volitionesque unicè & immediatè à virtute Dei agentis dependebunt, & causarum tantùm Occasionalium vicem sustinebunt. Hòc modo occasione cogitationum & desideriorum animæ DEUS, ceu causa intermedia utatur, ad producendos in corpore motus, & occasione sive præsentia motuum in organis corporis sensorii factorum ad perceptiones in anima excitandas, quæ hypothesis systema causarum occasionalium nominari consuevit.

§. VI.

Cæterum cum duo hæc memorata systemata propter difficultates, quibus obnoxia esse videbantur, ingeniosis quibusdam Philosophis non arriderent, aliud, quod naturam operationesque spirituum & corporum decentius explicaret, excogitatum est. Hinc prodiit systema Harmoniæ Præstabilitæ, aucto-

auctore, uti fertur, ill. LEIBNITIO, qui primum Anno 1695 in Journal des Scavans novam suam hypothesein orbi erudito dijudicandam proposuit, subsequenter deinceps annis doctissimorum Virorum CLARKII videlicet, FOUCHERII, TOURNEMINI, LAMII, NEWTONII, STAHLII aliorumque, præcipuè verò P. BÆLI, qui in dictionario suo Historico Critico eam examini subjecit, objectionibus partim in Journal des Scavans ad annum 1698. & 1715, partim in aliis super hac controversia editis scriptis, præprimis in Monadologia sua & Essais de Theodicè satisfacere conatus est.

§. VII.

Nec videbatur novi hujus ædificii compages molem suam diu sustinere posse, à tot quippe eruditissimis Viris oppugnata, & tantum non expugnata, nisi novissimè à CL. WOLFFIO, ubi maximè ruinam minari videbatur, fuisset partim suffulta, partim variis hinc inde conquisitis coloribus ita exornata, ut, si non stabilitate sua, saltem concinnà partium structura animos oculosque spectantium perstrinxerit. Nec mihi notus est ullus alius Philosophus, (nisi forte Thümmigium in institutionibus Philosophiæ wolfianæ huc quoque referre placuerit) qui systema Harmoniæ præstabilitæ publicè tuitus est, præter G. Bernh. BULFINGERUM, Professore Extraord. Tubingensem in Commentatione Hypothetica de harmonia animi & corporis humani maximè præstabilita ex mente ill. LEIBNITII, qui, quæ subinde durius, subinde obscurius in scriptis LEIBNITII prolata fuerunt, singulari orationis artificio emollire & dilucidare conatus est. Ex hoc autem libro Bulfingeri & metaphysica wolfii, cum ad manus sint, tantum in præsentia dissertatiuncula adducere mens est, quantum instituto nostro potissimum inservire potest.

§. VIII.

Jam mentem Fautorum Harmoniæ Præstabilitæ paucis ut exponamus, par est: Neque reciprocam animæ in corpus aut corporis in animam operationem admittunt, neque directionem quandam animæ, ceu superiori agenti adscribunt, neque
media-

mediatum Dei interventum cum Cartesianis statuunt, sed utri-
que tam animæ quam corpori, tanquam substantiis, toto coe-
lo diversis suas res suasque sibi operationes habere jubent ita ut
ne minima quidem inter easdem intercedat operationum com-
munitio. neque anima sua decreta, & desideria corpori, neque
corpus suos motus animæ impertiatur, idque quia non tantum
Corpus pro certo suo statu varioque motu & applicatione alio-
rum adjacentium corporum secundum leges Mechanico phy-
sicas moveatur, atque aded sine omni profus directione ani-
mæ, suas sibi perficiat operationes, verum etiam anima sua-
rum mutationum principium rationemque in se contineat, nec
extrinsecus ideas rerum recipiat, sed secundum Leges causa-
rum finalium ex se suoque fundo quasi evolvat, ita quidem ut
tam anima, quam corpus per consensum quendam harmoni-
cum, eundemque à DEO Præstabilitum in operationibus suis ita
secum inuicem exactè conspirent & consentiant ut ad certos mo-
tus corporis certæ in anima perceptiones, atque ad certa animæ
imperata & desideria certi in corpore motus sequantur, haud ali-
ter ac duo automata sive horologia in rotulis, elateribus pon-
deribusque suis tanta conformitate fabricari possunt, ut in
motu suo accuratissimè respondeant, nec minutissimo quidem
momentulo discrepent aut discordent, sine ulla tamen unius in
alterum influente operatione.

§ IX.

Fundamenta, quibus hæc hypothesis innititur, ad tria
summa capita revocari possunt. Ad primu n referenda sunt,
quæ Fautores hujus systematis de rerum simplicium essentia,
existentia, subsistentia & operationibus prolixè disputant. Ad
secundum pertinent ea, quæ de rerum compositarum contin-
gentia, mechanismo physico, nexu non interrupto, & har-
monica omnium rerum congruentia ratiocinantur. Ad terti-
um spectant, quæ in specie de harmonia inter animam & corpus
præstabilita philosophantur. Nos primum præcipuè & ultimum
caput, ut pote quod scopo nostro maximè inservit, conside-
rationi nostræ submittemus.

§ X.

§. X.

Rerum simplicium, quas generali vocabulo Monadum in signiunt LEIBNITIUS & BULFINGERUS, quatuor constituunt classes. In prima ponuntur Elementa mundi sive res simplices, quas in specie Monades vocant, & unde omnes res compositæ suam habeant originem: Has obscure & confuse mundum sibi representare statuunt. In secunda collocantur animæ brutorum, quæ clarè quidem nonnulla, alia obscure, sed tam hæc quam illa indistinctè sibi representant. In tertia ponuntur animæ hominum, quæ clarè quidem universum pro vario statu & situ corporis sui, quædam verò distincte, alia confuse sibi sistere & representare dicuntur. In quarta constituitur DEUS, omnium simplicissimus, qui omnia in mundo non modò clarissimè & distinctissimè, sed etiam uno & indivisò actu, id est, non successivè, sed simul & semel sibi representat. Vide WOLFII metaph. §. 900. seq. & BULFINGERI Comment. hypothet. de Harmonia &c. §. 90. qui pro instituto suo solum de representatione trium priorum Monadum philosophatur.

§. XI.

Monades primæ classis præditas esse ajunt vi quadam mundum sibi representandi modo obscuro, confuso sine sensu, sine conscientia, atque adeò perceptionem quandam debiliorem ad instar illius, quam habet homo profundè dormiens, nec somniis inquietatus, nec sono fortiore excitatus, iis adscribunt LEIBNITIUS & BULFINGEROS l.c. §. 90. WOLFIIUS autem licet talem dari mundi representationem supponat, dubius tamen est, an Monadibus Leibnitianis eam attribuerè audeat met. §. 900.

§. XII.

Quæ de Monadum harum natura prolixius à Leibnitio & Wolfio differuntur Conf. LEIBN. Monadol. per totum & Wolf. Metaph. §. 75. seq., ea in compendium quoddam reducta nobis exhibet BULFINGERUS §. 90. seq. ita quidem, ut, quæ apud cæteros perplexiora visa sunt, inque sensum minus commo-

commodum facillè trahi potuerunt, magis explicitè nobis propofuerit. Verba ipsius ita jacent: *Sciendum est, res simplices ob simplicitatem suam unitates aut Monades dici posse, earum existentiam neminem negare, nisi qui numerum & multitudinem sine unitatibus possit concipere; Esse autem illas non perfectè similes: Si enim id foret, nullam hinc in compositis varietatem oriri posse, saltem ubi omnia plena credideris. Differre autem non figura mole &c. quibus careant simplicia, differre non statu externo, quorsum figura &c. pertinerent: Igitur interno, qualis in simplicibus attendi possit. Statim illum internum posse variari ob naturam finitudinis, finita enim dicuntur, qua non omnia simul habent, que habere possunt, coque successivè illa possunt obtinere. In mutatione successiva omni contineri varietatem & multitudinem, manere enim aliquid, ubi mutatio contingit, & variari aliquid. Multitudinem igitur esse in simplici non realem sanè & partium propriè dictarum, representatam igitur & graduum, representationem illam multitudinis, tanquam extra Monadem existentis, factam in simplici, generali quidem vocabulo vocari perceptionem posse, perceptionem esse diversi gradus specifici. In simplicibus Monadibus esse debilem &c. &c. Et nonnullis interjectis, pergit: Nihil verum creatarum & externarum posse agere in interiora Monadum, quia nihil hic transponi possit, nullus concipi motus internus, ut in compositis, nec quicquam in has simplicia possit ingredi neque egredi. Mutari tamen ipso quoque facto Monades, uti creata omnia. Mutari ergo oportere non ipsam essentiam, aut id quod perdurans est in substantia, sed limitationes ejus, gradum intellige illius perceptionis, quam diximus. Mutari autem à principio interno. Principium mutationis hujusmodi omnis generale vim vocari posse, & per conatum explicari, qui quasi medius sit inter nudam potentiam, qua adhuc sui excitationem requirat ad actionem, & ipsam actionem, atque ad eò exserat, cum impedimenta tolluntur, cujusmodi sit gravitas in lapide suspensio, elaterium in elatere tenso &c. Actionem illam principii in Monadibus interni, qua fiat mutatio sive transitus ab una perceptione ad alteram, dici appetitum generali iterum vocabulo posse.*

§. XIII.

Nimis prolixum foret plura ipsius Auctoris verba citare, & siquidem WOLFIUS in Metaphisica sua maximam partem cum

cum eo convenit, allegatione verborum ejus hic supersedere nos posse arbitramur, hoc saltem addimus, WOLFIIUM, licet in Metaphysica sua edit. 1720. judicium suum de Monadum perceptione atque appetitu suspendat, alibi tamen Mathematicam quandam hujus perceptionis demonstrationem & promississe & tentasse, cujus rei testis est BULEING. l. c. pag. 99. Ex eo autem tot verba citavimus, partim ut quilibet genium hujus Philosophiæ cognoscere discat, partim nequid præter veritatem Cl. Auctoribus affingere videamur. Quam verò acuta, quamque accurata hæc philosophandi methodus ipsis Auctoribus judicatur, & quam mirè in ea ipsi sibi plaudunt, aliis tamen persuasum est, non multum eam in recessu habere, sed cum tricis nimisque subtilitatibus Scholasticorum in aliquibus posse conferri.

§. XIV.

Enim vero post diligentiorē & aliquoties repetitam sententiarum Clariss. Auctorum lectionem pensitationemque pro modulo ingenii comperi, principia, quibus Systema eorum innititur, alia planè esse supposititia, alia verissima quidem in se, sed non semper appositè satis applicari. Perlegatur caput secundum Metaph. Wolfi, ubi dum in eo est, ut ipsos rerum ortus & initia exponat, theses quasdam in se quidem verissimas, sed primæ rerum productioni ex ipsis naturæ principiis demonstrandæ non facile suffecturas, in subsidium vocat, non perpendens, ex præfenti rerum naturalium ordine & cursu, in quo constantem perpetuumque esse motuum sibi invicem succedentium nexum, cæteris paribus, nemo negat, temere concludi ad ordinem rerum primitus instituendum.

§. XV.

Eâdem grassantur via Auctores Cel., cum Mechanismum quandam non tantum in omnibus corporibus, sed & in Monadibus terræ classis, animabus scilicet hominum, supponi debere autumant. Huc spectat regula Leibnitii: *Præsens semper gravidum est futuro.* Etenim cum in scrutinio rerum naturalium, clarissimè verò in automatis machinisque, ab effectibus ad causas continuo progressum fieri posse & debere animadvertunt, à possibilitate ad ipsam rei veritatem argumentari cœperunt, rati, ibi

esse machinas, ubi series causarum & effectuum deprehenditur. Non quidem prorsus nobis displicet institutum Ampliffi. Aucto- rum, res Philosophicas Mathematicis, id est, accuratissimis demon- strationibus probare & illustrare cupientium, dummodo extra oleas, ut ajunt, & orbitam non vagarentur; Cum verò te- norem earundem ultra, quàm par est, extendant, non mirum est, si placitis eorum accidit, quod dicitur in proverbio: Arcus nimium tensus ut plurimum rumpitur.

XVI.

Ex hac præposterea philosophandi methodo fluit non exigua pars hypothèsium, quas fovent, quarum principem lo- cum obtinet regula, quam fundamenti loco philosophiæ suæ substernunt. Ita enim Wolfius scribit: *Quoniam impossibi- le est, ut ex nihilo aliquid fieri possit, omne, quod est, sufficientem suam rationem habebit, cur est. Hanc thesis principium sufficientis rationis nomi- nabitur.* Provocat deinde ad Archimedem, qui doctrinam su- am de æquilibrio gravium corporum, ex veritate hujus regulae æstimat. Met. §. 30. Cum his comparentur regulae à BULFINGERO addu- ctæ lib. cit. §. 37. seq. de quibus in sequentibus aliquid dicendi erit locus. At vero sapientissimo Numini suas fuisse rationes, cur hunc & non alium rerum ordinem instituit, venerabun- di agnoscimus, quin imò hominibus non modò licere, sed & pro in æstimabili illo rationis munere, ipsis præ reliquis ani- mantibus concessio, per vim quandam obligationis illis incumbere easdem, quousque progredi licet, causas investigare non negamus, sed quod modulus capacitatis nostræ iisdem ubique invenie ndis, atque adeo rebus quibuscunque à priori demon- strandis non satis par sit, ipsi nobis largiantur Auctores Ampli. qui in multis judicium suspendunt, in aliis inscitiam non diffi- mulant, in applicatione verò hujus regulae re ipsa quandoque ostendunt, serationes suo pte quidem ingenio sufficientes, sed aliorum philosophantium judicium ex asse non satis facturas, haud raro producere. Archimedi laudem inventionum suarum, Euclidi gloriam problematum evidenter demonstratorum lu- bentes concedimus, nec mathematicis hunc rigorem philoso- phandi denegamus, quod nec debeant, nec possint, exceptis
ipsis

ipsis principiis, nullius probationis indigis, aliquid, quod non sufficienter sit demonstratum, admittere. Verum enimvero nihil omnino subtrahitur existimationi Philosophi, si in veritatibus rerum indagandis vires ingenii exercens, modum huius vel illius effectus, qui nec sensibus, nisi confuse, nec experientia, nisi subobscurè, cognosci potest, se ignorare non diffidetur. Conticescere ipsum jubent tot opera & effectus naturæ, in quibus sapientiam summi Artificis magis admirari, quam perfecta cognitione assequi licet. In stuporem ipsum merito conjiciant generationes metallorum, Vis magnetica, statæ fluxus & refluxus maris vicissitudines &c. in quibus si experientiam sanæ ratione roboratam consulimus, non omnino nihil investigare possumus, si verò solam rationem ducem sequimur, nil nisi meras & malè fundatas hypotheses afferre valeamus. Et, si nemo unquam inventus sit tantæ ingenii perspicacia tantoque Judicii acumine pollens, ut omnium effectuum naturalium, prout in ordine & serie sua jam considerantur, sufficientes & ad rigorem etiam Mathematicarum demonstrationum exquisitas rationes afferre possit, quantum magis nos laetet modus productionis omnium rerum, quem sapientem cum veneratione agnoscimus, sed scientificè tamen eundem demonstrare nequimus, in omnipotentissima DEI voluntate merito acquiescentes. Nec nisi pro extrema temeritate reputari potest, si Philosophus Christianus, qui auctoritatem Scripturæ Sacræ admittit, saltem admittere debet, illà planè seposita, modum etiam, quo ipsa rerum initia producta sunt, determinare præsumperit. A Philosophis Gentilibus luce meliore carentibus saniora non poterant expectari, unde nec est, quod admolum miremur, ipsorum philosophandi methodum tot monstras in lucem protrulisse opiniones jam de fatali omnium rerum necessitate, jam de fortuito atomorum concursu, jam de materia Deo coæterna, jam de aliis.

§. XVII.

Existimat quidem Wolfius, Philosopho rationes in Sacris literis non esse quærendas, utpote quarum scopus non est hominem

nem doctiorem, sed meliorem reddere §. 993. At verò, licet am-
 babns Cel. Viro largiamur, argumenta è Scriptura Sacra non
 esse depromenda, cum de rerum naturalium causis & effectis
 disquirimus, non tamen (si venerationem, quam Sacro Co-
 dici debemus, salvam esse cupimus) libertas philosophandi
 eò usque est extendenda, ut, siquid in Sacris literis occur-
 rit, quod falsitatem hypotheseos nostræ manifestò ostendit,
 tanquam res parvi momenti, sit æstimandum, sed diligenter
 idem ponderandum, & per ductum illius in viam nos revo-
 cari patiamur. Quàm probè verò illud ab Auctoribus Cl.
 observatum sit, cum hujus loci non est disquirere, Theolo-
 gis Pl. Reverendis meritò penitendum relinquitur.

§. XVIII.

Præmissis his generalioribus monitis, ipsam de Monadi-
 bus hypothesin, prout à Cel. Auctoribus defenditur in pro-
 ptiorem considerationem revocare nostri instituti fert ratio.
 Non quidem inficiamur, omnia corpora è rebus simplicioribus
 componi, & ubi res compositæ sunt, ibi quoque res, unde
 sunt compositæ, adesse debere. Posse easdem adèdò tenues,
 minutas & subtiles concipi, ut ipso actu non amplius possint
 dividi, siquidem ars ultra limites sibi constitutos vires suas
 exserere nequit, etiam ultro concedimus; Verum dari vel om-
 nino supponi debere tales Monades aut res simplices, qua-
 les à Cel. Auctoribus describuntur, rationes allatæ non te-
 merè nobis persvadebunt, quippe quæ nihil aliud evictum
 dant, quam quòd omne materiatum ex partibus constet, il-
 læ partes iterum ex aliis partibus & sic deinceps, quousque in-
 tellectui nostro progredi licet, non autem probant, materiam
 tam subtilis divisionis esse capacem, ut essentiam suam plane a-
 mitteret, atque adèdò corpora in res in corporeas transirent. &
 ex Entibus omnis materiæ expertibus constari possent Entia
 materialia sive corpora composita; Nam licet natura, utpote
 quæ non alio materiam dividendi medio, quam motu utitur,
 nequaquam materiam in elementa sua (Sc. in præsentì statu
 rerum

rerum) resolvat met. §. 694. dum tamen corpora materialia five partes materiæ tam minutas, ut ne ope quidem microscopiorum perspici possint, ex Monadibus suis, quas immateriales supponunt, (Bülfing. p. 100.) oriri posse & revera ortas esse statuunt (met. §. 76. 81. coll. 698. vi oppositorum corpora in Monades, id est res materiales in immateriales resolvi aliquando debere, supposita nimirum destructione hujus mundi, concedant, necesse est.

§. XIX.

Sed videamus porro, quomodo probationem existentiæ harum Monadum instituunt: Quàm absurdum est, inquit, ut quis numerum compositum ex pluribus constantem absque unitatibus sibi possit concipere, tam inconueniens quoque erit, rerum compositarum naturam explicare, nisi unitates quasdam, à quibus orta sunt supponamus *W. met. §. 76. Bülf. §. 90.* At verò simile hoc non hypothesis probandam demonstrat, sed eam antea firmiter probatam supponit. Deinde haud leve in hac argumentatione vitiumprehendimus, quod, cum aliquid ob qualemcunque cum rebus quibusdam abstractis convenientiam sibi fingant esse possibile, statim concludunt, id ita revera fieri debere. Sed ne possibilitatem quidem harum Monadum à posteriori demonstrare se posse ipsi concedunt, cum in earum existentia probanda experientiam frustra in subsidium vocari assentiant (*Wolf. met. §. 83. 86.*) Videntur autem mihi Auctores cel non satis principii sui esse memores, cum ad operationes suarum Monadum illustrandas exempla è motu corporum mutantur. Sic cum Bülfingerus evincere conatur, hanc esse naturam Monadum, ut semper nitantur exserere actionem, & revera exserant. cum impedimenta tollantur, provocat ad gravitatem in lapide suspeso, elaterium in elatere tenso l. c. §. 91. Pariratione Wolfius, cum in eo est, ut monstret Monades suas constanter aliquid efficere aut producere (met. §. 197.) in auxilium vocat §. 120. ubi de Solis continua calefactione, liquefactionem efficiens agitur. Quasi verò liceret ipsis negare, elementa esse

esse corpora, motuque tam interno, quam externo gaudere & nihilo tamen secius eorum operationes, modum determinationis, limitum vicissitudines & variationes vis five virtutis illius, qua pollere dicuntur, ad leges motuum corporum naturalium revocare.

§. XX.

Cæterum, non obstante concatenata illa serie, qua Systemata ipsorum cohærere videntur, haud paucas hypotheses gratis assumptas cum veritatibus indubiis atque a nemine negatis sæpe commiscent; Illarum enim quasdam ita comparatas esse videmus, ut si ad naturam corporum naturalium explicandam applicentur, usum habeant non contemnendum. e. g. quod *res finita ob naturam finitudinis possint mutari*, si saltem addidissent, quænam Causa prima hujus mutationis esset. Et, quod *res non possint oriri, nisi per Creationem, neque interire, nisi per annihilationem* &c. alias verò tales deprehendimus, ut manifestum circulum committant, & in meras petitiones principii redeant, atque ad eam rem magis intricatam, quam expeditam faciant, nimirum, quod *Monades illa non sint perfecte similes, quia alias nulla in compositis varietas oriri posset*; Cum enim Cel. Auctores varietatem in simplicibus tantum secundum gradus, varietatem autem in compositis secundum partes fieri statuunt, non capio, quomodo ab hac ad illam argumentari possunt. Deinde, quod dicant, hæc simplicia sua non differre figura, mole, nec statu externo, sed interno &c. hæc thesis profluit ex principio nondum rite probato, sed gratis assumpto, quod nimirum elementa five principia rerum sint plane immaterialia. Denique quod *nullo motu interno prædita sint*, & tamen in perpetuo conatu sint statum & limites suos permutandi (Wolf. met. §. 81. coll. 114. & 118. nulla explicita primi Motoris facta mentione.

§. XXI.

Ex allatis vidimus, Cl. Auctores Monades suas in numerum Entium immaterialium referre, iisdem quoque representant.

sentationem, perceptionem, tenuem licet, debilemque & appetitum quendam adscribere Leibnitium & Bulfingerum l. c. §. 90. non itaque mirum est, quod animas brutorum eminentiore gradu immateriales faciant. At verò, quamvis bruta, tanquam meras machinas, considerare non placeat, perceptio quippe imaginatio & memoria aliqualis iis denegari nequit, nihilò tamen minus has operationes non ex immateriali quodam principio, mutationum suarum fontem & scaturiginem in se habente, unice fluere, sed aptum omnino organum, cerebrum scil. suis sensoriis instructum easdem requirere statuimus. Esse autem has ipsorum animas materiales, & ex subtili quadam materia, aëre scil. & aëthere constare, solidis rationibus demonstratum dedit Vir Experimentis. Christoph. Mart. Burchardus Medic. Doct. & in Academ. Rostock. Prof. Ord. longe Celeberr. in meditationibus de principio movente primo in animatis, quo lectorem benevolum remissum volumus.

§. XXII.

Hæc de Monadibus primæ & secundæ classis præmittenda duximus ut eò melius intelligatur, quam infirmis stant nitida fulcris, quæ de vi illa mundi representativa, quam animæ humanæ cum hisce communem, excellentiorem licet, gradu quippe representationis distinctam, habere dicuntur, ab Ampliss. Auctoribus copiose disputantur. Certè non potest non cuiusvis, immortalitatem pariter ac spiritualitatem animarum nostrarum consideranti admodum esse suspecta exigua illa differentia, quam inter essentias animarum nostrarum & brutorum constituunt Auctores Celeb.; Etenim si diversus gradus representationis essentialiter inter has & illas constitueret discrimen, essentialiter quoque differrent animæ brutorum à se invicem, sagaciores à stupidioribus, vivaciores ab illis, in quibus nulla imaginationis memoriæque indicia apparent. Ut jam nihil dicam de excellentissimo gradu representationis, quò præ omnibus reliquis Monadibus pollere dicitur DEUS,

quæ assertio essentiam DEI non satis accuratè aut distinctè considerandam nobis sistere videtur, sed quoniam hæc ulterius impræsentiarum deducere, ab instituto nostro est alienum, remittimus Lectorem benevolum ad disputationem Cl. Mag. Dragheim de definitione DEI Wolfiana hic habitam 1725.

§. XXIII.

Verum, ut omnia planiora fiant atque expeditiora, juvabit definitionem animæ ab Auctoribus Cl. allatam paulisper perpendere: Animæ nostræ hæc est natura, inquit Bülsing, l. c. §. 94., ut res omnes sive universum repræsentet pro statu & situ nostri corporis organici in universo: Inde fieri, ut aliqua obscure saltim, alia clarè quidem, sed confusè tamen, alia distinctè sed in adæquatè percipiat, prout illa plus minusve connexionis habeant ad nostri corporis organa & situm. Confer. Wolf. met. §. 753. seqv. coll. cum §. 784.

§. XXIV.

Naturam Spirituum, & in specie animarum hominum, non tam probè perspectam nobis esse atque exploratam, ut accuratam eorum definitionem suppeditare possimus, unà nobiscum fatentur Auctores Cel. (Wolf. met. §. 193.) Interim clarissimum hunc, nostræque de anima humana cognitioni adæquatam, esse conceptum, quem de memorata mundi repræsentatione nobis dederunt, sibi aliisque persvadere conantur (W. met. §. 784. & 894.) Verum ad sufficientem rei cuiusdam conceptum alicui ingenerandum requirunt Logici, ut quicquid de istius rei essentia nobis innotescit, in ipsa definitione exprimat, nec sufficiat, quod demum per consequentias, quandoque longè petitas, inde elici & deduci queat. Voluntatem autem non minus quam intellectum ad essentiam animæ pertinere nemo temere inficiabitur. Deinde mundus sive hoc universum non est solum illud, quod mens nostra sibi repræsentat; Illam enim de DEO quoque & rebus Divinis conceptus sibi formare posse & debere quis neget? Denique cum

cum varium situm & statum corporis in mundo, ceu necessarium requisitum hujus representationis constituunt, & quod hoc pacto anima sit a mundo dependens, (met. §. 941.) non video, quomodo hæc assertio cum §. 777. & 780. 781. met. conciliari possit, ubi non modò animam easdem ex se evolvere ideas asserit Vir Cel. si vel nullum corpus adesset §. 777. sed & omnes quoque motus in corpore nostro eodem modo se exerturos esse, quo jam se exerunt, si vel maxime nulla adesset anima, solum eorum, quæ in corpore contingunt, nobis non essemus conscii §. 780. imò ipsum corpus, quod mera machina sit, veritates universales cogniturum, sensus vocabulorum percepturum, propositiones & syllogismos formaturum & cum ratione locuturum fore, si vel nulla in eo esset anima, quæ verba sibi quidem objici posse, sed tamen soluta esse facillima existimat Wolfius, met. §. 781. 782. Bülfing. autem, quomodo hoc possibile sit, probare satagit l. c. §. 198.

§. XXV.

Jam proprius ad ipsum systema Harmoniæ Præstabilitæ, ut accedamus, par est, cujus cum supra §. 8. compendium aliquod exhibuimus, eò lectorem benevolum ablegamus. Cæterum hanc hypothesin suam commendabilem reddere student Auctores Cel. partim per ostensam & firmiter, ut putant, probatam duorum reliquorum systematum absurditatem, partim per concinnam & ipsi rerum naturæ convenientem, ut continent, suæ assertionis evidentiam, atque adeò non tantùm à posteriori evincendo, aliter quàm per hypothesin de Harmonia Præstabilita explicari non posse operationes animæ, & phænomena in corpore contingentia, sed etiam à priori demonstrando possibilitatem, sive exhibendo modum, quò harmonia ista possibilis redditur. (Bulf. l. c. §. 24.)

§. XXVI.

Systema Causarum occasionalium plurimis involvi difficultatibus una nobiscum fatentur; Etenim, si DEus, tanquam

unica causa actionum tam moralium, quam naturalium statuat, & Creatura non ut causæ secundæ, sed tantum ut occasiones spectentur, non potest à causalitate peccati excusari. Præterea, cum supponunt, animam ipsam non posse movere corpus suum, neque à corpore affici, sed DEum perpetuum esse utriusque interpretem & mediatorem, ita ut pro corpore ad animam loquatur, & animæ voluntatem corpori insinuet, cursum naturæ ordinarium cum extraordinariis DEI operationibus manifestissimè confundunt. (Wolf. met. 763. 764.) Bülsing. l. c. §. 74. seqy.

§. XXVII.

Cæterum longe majoribus systema influxus physici scelerè absurditatibus opinantur, quia, ut loquuntur, nec ratione concipi, nec modo conveniente explicari, neque experientia probari possit, neque per ipsam Divinam potentiam possibile sit. Wolf. met. 761. 762. Bülsing. l. c. §. 24. seqy.

§. XXVIII.

Modum, quò anima in corpus, & corpus in animam agit, non esse adedò explicatu facilem non negamus, quis verò ideo ipsam rei veritatem, quæ nihil plane contradictorium in se continet, in dubium vocare velit? Certè ab ignoratione modè ad negationem rei concludere velle non convenit modestiæ, quæ à Philosopho etiam ingeniosissimo merito requiritur. Doctissimi sanè Viri iudicium suum potius suspendere, quam aliquid certi in hac re definire maluerunt. Legantur cogitata Pl. venerab. D. ÆPINI nostris in parte secunda Ethicæ cap. 3. §. 7. Ita differentis: Quæ ratione voluntas corporis moveat membra, exponere quidem conantur Physici, ut dicant, fieri id ita, ut Spiritus animales proximum sine anima instrumentum, per quod in corpus agat, qui continuè atque celerrimè moventur: post eos autem apertissimè ad voluntarios membrorum motus peragendos instrumentum nervos esse, quippe per quos, veluti per tubulos, spiritus animales in musculos influunt, ut ita ulterius quid non requiratur, quam ut motus spirituum animalium ope nervorum in singula membra influentiam pro lubitè animæ in usum corporis variè dispensetur ac dirigatur. Verùm non videtur hæc ratio istud negotium omnè absolvere aut sufficienter explicare, na

at adeo balbutientem heic deprehendamus Philosophiam nostram, ad sapientissimam DEI providentiam in hoc nos ablegantem. Pariratione Experientiff. D. BURCHARDUS noster: *Fascor*, inquit, nos e- que difficulter explicare quomodo spiritus immaterialis in aetherem sive principium illud lucidum agas, & ipso intermedio, corpus nostrum moveat, an instar lucis per irradiationem id fiat, an longe nobiliore ratione, quis est, qui determinet? in meditationibus de anima humana cap. 7. §. 113. verum enim vero, licet modum, quod reciproca animæ & corporis operatio perficitur, nos ignorare placuerit Divinæ sapientiæ, non tamen putandum erit, eandem voluisse nos in perpetuo errore verari & ut vigilantes effemus instar somniantium, qui se movere membra sua sibi imaginantur, cum tamen re vera non moveant.

§. XXIX.

Instat porro BÜLFINGERUS, nullam impressionem fieri posse à corpore in animam, neque perceptionem mentis oriri ex motu, quia effectus non potior est suæ causa, nec plus est in effectu, quam fuit in causa, sed effectus causa aequipollere debet, advocat deinde Euclidem in subsidium, dum ita loquitur: *Nisi ultra id & Euclides fallit & recepta judicandi ratio, quæ proportionem & comparationem negat fieri posse vel debere inter res vel proprietates heterogenas Bulf. l. c. §. 37. seq. & Wolf. met §. 664. 845.* Ad hæc ita respondemus: Opinionem eorum, qui animam non modo mediantibus in corpore fluidis, sed & immediatè motum in corpore producere statuunt (Bulf. l. c. §. 24.) meritò averfamur. Neque specierum sensibilium ex corpore in anima translationem, aut idearum intelligibilium transitum in corpus admittimus (Bülfing. §. 25. & 126.) Hac enim ratione anima materialis esset. Si quis unquam tale quid somniavit, illi febricitantis cerebri sui deliria submittimus. Neque motus vitales corporis imperio animæ submittimus; Leg. Meditat. D. Burchardi contra Stahlianos argutantis de anima hum: Cap. 2. §. 76. l. De cætero, regulæ illæ proportionis inter effectum & causam valent duntaxat in causis & effectis physicis, non item in moralibus. Igitur frustra Euclides consultitur ubi, de operationibus spirituum sermo est. Nec tamen omnino nullum usum habent in explicando

commerico inter animam & corpus, non quasi inter animam rationalem & Spiritus, ut vocantur, animales daretur proportio, sed quatenus proportio sive comparatio aliqua requiritur inter motum à Spiritibus animalibus excitatum, & motum, qui in corpore nostro beneficio corporum ambientium perficitur.

§. XXX.

Pari cum hac instantia passu ambulat objectio Cel. Autorum. quam tanto cum strepitu urgent, *conservari videlicet semper in mundo eandem virium motricium quantitatem* wolf. met §. 762. & Bulsing. §. 35. cujus verba ita jacent: *Si anima volitiones in corporibus sive in universo corporum complexu vires motrices, minuere autem eadem, cum ex diversorum corporum motu atque in organa nostra impulsu oriuntur perceptiones. At verò ex falso, quem sibi de influxu physico formant conceptu, orta videtur tota hæc ratiocinatio, quasi omnis motus fieret per contactum. Non opus est, ut persuadeamus nobis, allidi quasi Spiritus animales in motu postros ad animam, in eamque motum suum terminare, quemadmodum fluctus marinos ad litora allui, ibique à motu suo remittere videmus sed sufficit, quòd Spiritus animales rerum, quas representant, & à quibus in motu posita fuerunt, impressas ideas referant, quas in transitu, animam quasi prætervehendo sistere eidem ad formandas inde perceptiones possunt, adeò ut ipsi nihil motus eo ipso, dum perceptiones in anima excitant, amittant, sed eundem, quantum etiam est, omnem cum aliis corporis partibus fluidis, pariter atque Solidis communicent, ita tamen, ut motus totius motus partium fiat. Hoc itaque modo & excitari motu corporum idea in anima possunt, & conservari tamen simul, ut nihil ejus rei pereat, eadem motus & virium motricium quantitas. Sunt verba Cel. Prof. Holmanni in dissertat. poster. de Harm. Præstabil. §. 22. Multum quidem ponderis haberet hæc eorum objectio, si diceremus, animam fuisse unicam causam motuum corporis, & motus spirituum animalium virtute sua m.o. rice producere perceptiones in anima; Supponimus autem animæ naturam ita esse comparatam ut, simulac illi sistantur ideae objectorum externorum, vi polleat easdem non modò percipien-*

piendi, sed & cum iudicio combinandi, iterumque discernendi; Et ad vim locomotivam non tantum requiritur anima, ceu principium dirigens, sed & concinna partium sive organorum corporis dispositio, & fluidæ ac musculosæ in nervis substantiæ per vim & influxum Spirituum animalium commotio, conveniensque aliorum adjacentium corporum ad motum hunc conservandum applicatio.

§. XXXI.

Contra argumentum ab experientia desumptum excipiunt, nos nihil aliud experiri, quam ad cogitationes & desideria anima sequi certos in corpore motus, & vice versa ad certos corporis motus sequi certas in anima sensationes volitionesque, atque adeo nos à rerum compræsentia, ut loquitur Bülfi. l. c. § 28. ad rei causalitatem minus philosophicè concludere. (Wolf. met. S. 529. 534. 536.) At verò huic exceptioni obviam iri potest canone illo Metaphysico: Qvòposito, ponitur statim & semper effectus, & qvo remoto, statim & semper removetur effectus, id rectè causâ dici meretur. Largimur quidem haud inviti, ex sola præsentia rei non posse semper inferri causalitatem. Sed neque nos ita nudè & crudè argumentamur: Anima qualicumque modo adest corpori, ideo movet & afficit corpus, sed ita fluit nostrum ratiocinium: Quæcunque substantiæ firmissimo sociatæ sunt vinculo, atque ad unum compositum constituendum à sapientissimo omnium rerum Conditore sunt ordinatæ, earum unam ab altera moveri par est, Anima & corpus ita Ergo. Nec in qualicumque experientia acquiescimus, sed ex constanti omnium hominum conscientia, sensu & consensu concludimus, animam esse principium, dirigens facultatem locomotivam corporis, corpus vicissim vel Spiritus animales in corpore animam afficere, ideas corporeas ipsi iudicandas sistendo objiciendoque. Tamdiu verò experientiæ tutò confidere possumus, donec eam falli ratio manifestissimè ostenderit. Præterea, nisi talem animæ & corporis unionem statuamus, ut mutuam in se invicem operationem habeant, actiones corporis jure non possunt imputari animæ sed unicè potius aliis corporibus circumfusis in corpora nostra agentibus, quibus-

cum

cum si secundum hypothese[m] Harmoniæ Præstab. operationes animæ perpetuò conspirare dicimus, plurimis nos ipsos involvimus difficultatibus mox perpendendis.

§. XXXII.

Influxum animæ & corporis physicum in se esse impossibilem arbitrantur; Nam ita Bülfing. lib. cit. p. 47. *Deum concretare posse anima virtutem agendi nunc licet supponere, cum prius consisteret id esse in se possibile.* At vero, monstrandum itaque esset, talem operationem ex parte ipsius rei involvere contradictionem Contradictorium enim illud dicitur, quod primum Philosophiæ evertit principium, hoc nimirum: Impossibile est idem simul esse & non esse. Sic implicat, si lucem solis obscurissimam, aquam siccam, veritatem falsam, scortum intemeratum &c. dicemus. Hæc vocantur contradictoria, quia, posito uno, non potest in eodem subjecto, secundum eundem statum & tempus considerato, poni alterum, talis verò contradictio, observatis, quas adjecimus, cautelis, neutiquam potest ostendi. Quando autem prorsus impossibile esse autumant, Spiritum posse agere in corpus, ad tale principium se recipiunt, quod, antequam, eorum res invictæ & dudum demonstratæ veritatis nobis obtrudebatur, firmioribus, quam hæctenus factum est, fuisset probandum rationibus. Nobis hæc difficile esset, si in foro Theologico versaremur, evincere contrarium non tantum ex operatione Angelorum in corpora, quam Cartesianorum nonnullos aperte negare, Auctores verò Cel. tanquam ex sola ratione demonstratu[m] impossibilem è foro suo eliminare hæc quidem ignoramus, sed & ex efficacissima summi Numinis in omnia corpora agendi potentia, quam tametsi illi, eorum Enti infinito, denegare non audeat Bülfing., eandem tamen Spiritibus finitis, in specie animabus hominum abjudicat lib. cit. §. 52. At verò nunquam evictum dabit, potentiam movendi corpora à sola infinitudine Dei ita derivari debere, ut eadem Entibus finitis, pro modulo scilicet capacitatis, non possit conferri; Etenim si vim motricem ipsis corporibus impressit Divina sapientia Bülfing. §. 139. quid obstat, quò minus Spiritibus potentiam agendi in corpora, finitam tamen & pro finitudine essentia

sentia eorum limitatam concesserit. Per nomen Spiritus intelligitur conceptus ille generalis, quem de Deo, Angelis & animabus nostris sibi formarunt Metaphysici, vel, si mavis, Pneumatologi. Jam verò unde nobis, solius rationis ductum sequentibus, aliquali modo innotescit essentia Spiritus, vel id, quod de Spiritibus novimus? Certe ex operationibus eorum, sicut itaque essentia non minus, quam existentia Dei ex Creatione & gubernatione totius universi haud obscure nobis patet, ita quoque animæ nostræ existentia, essentia & affectiones ex regimine corporis non minus perspicue probari possunt.

§. 33.

Haecenus vidimus, quibus ratiociniis Fautores Harm. Præst. reciprocam animæ & corporis unionem communio- nemque impugnant, jam porro dispiciemus, quæ verosimilitudi- nis specie veritatem systematis sui stabilire conantur. Audia- mus Bülfingerum verba Leibnitii de Harmonia hac Præstab. citantem lib. cit. §. 10. *Corpora motu physico feruntur à causis effici- entibus, impetum corpori imprimentibus; Sed Monades appetitu seu motu Metaphysico & morali reguntur à causis finalibus, inclinationem illis largientibus. Ita consentit regnum Causarum finalium atque efficientium: Et mundus moralis conspirat naturali Et §. 11. Ex his præmissis Philosophia principis duplicem eumque perfectissimum paralle- lismum constituo; unum inter principium materiale & formale, seu inter corpus & animam; alterum inter regnum causarum finalium: Hoc modo fit, ut omnium naturalis ratio reddi possit in anima corpore- que, dum status præsens corporis ex statu præcedente nascitur per leges Causarum finalium. Illi transitur à causa ad effectum, hic a fine ad medium. Et revera dici potest, representationem finis in anima causam efficientem esse representationis mediorum in eadem: Atque ita à parallelismo inter causam materialem & formalem in viventibus seu in natura machinis deducti sumus ad parallelismum inter efficientes & fines*

D

fines &c. Et §. 96. Istâ ratione mutationes in anima omnes scaturiant, convenienter tamen legibus Metaphysicis generalibus atque appetituum Ethico-Logicis. Unde conficitur id, quod Leibnitiu figurata locutione non male edisseruit: Præsens gravidum est futuro.

§. XXXIV.

Huic hypothesei Cel. Auctorum sequentia opponimus: Quodsi anima ideas rerum corporearum non extrinsecus recipiat, sed ex suo fundo & domestico quasi principio eosdem evolvat, tunc unâ subortâ idea, cæteræ omnes per nexum continuum & seriem non interruptam se invicem sequerentur; Consequentiam syllogismi hujus hypothetici probo ex ipsis verbis Autorum, dicentium, statum præsentem animæ ex statu precedente nasci per leges causarum finalium sive per seriem appetituum, & simul præsentem gravidum esse futuro. At verò non statim omnes veritates rei percipimus, quia adæquatum unius rei conceptum habemus. Quod si vel maxime homini rudi, & veritatibus indagandis aut saltem percipiendis non asyeto distinctam rei cuiuspiam antea ipsi incognitæ ideam impresserimus, non tamen illico cæteras omnes veritates, cum illa, quæ ipsi perspecta est, necessariò connexas, sponte sua evolvere potest, manifesto indicio, ideam unam post alteram successive debere animæ ope Spirituum animalum sisti & præsentari. Sit cuiuspiam nota prima thesis in metaph. Wolfii, quæ hujus tenoris est. *Nos nobis sumus conscii, vel sit ipsi notum primum principium Philosophorum, etiam à Wolfio ad optatum: Impossibile est idem simul esse & non esse, an ideo omnes cæteræ theses & hypotheseis, longo ordine secum connexæ, ipsi statim innotescant. e. g. Omne, quod reversa est, etiam possibile est §. 14. 15. Essentia rei alicujus, quia possibilis est, est etiam necessaria §. 38. Quid essentia rerum est necessaria, ideo & æterna §. 39. 40. Et quia essentia rerum est æterna, ideo & immutabilis. §. 41. 42. & sic deinceps. At verò contrarium testatur non modo*

modò crassa rudiorum ignorantia , sed & ipsa dissensio Philosophorum , qui , licet idem cum Wolfio principium admittant , non tamen easdem inde conclusiones derivant . Ad hæc forte nobis reponant , non hanc sibi federe sententiam , animam abstractivè spectatam ex se evolvere ideas rerum , sed concretivè pro vario nimirum situ & statu corporis in mundo . At verò non bene sibi ipsis constant Autores Cel . Quandoque enim rationem evolutionis & consecutionis idearum in sola anima quærent , ita ut asserere non dubitent , animam easdem ex se ideas producturam fore , si vel maximè non esset corpori alligata Wolf. met 777 . sæpiusculè verò animam non nisi ad occasionem & præsentiam objectorum in cerebro se præsentantium , vel ut alias loqui amant , animam non nisi pro vario statu & situ corporis sui ideas rerum corporearum , sibi velut proprias & domesticas , evolvere posse contendunt . Sive itaque prius , sive posterius urgent , explicent , obsecro , nobis mentem suam clariùs ; An scilicet existimant , ideas totius universi formaliter in anima delitescere , & habeant nos in hac & seqv. paragraphis sibi adversantes , an verò tantùm virtualiter eas in anima esse arbitrantur , & habeant nos , si terminus hic ritè exponitur , non adeò secum altercantes ; Amabamus enim largimur animam vi & virtute sua intrinseca talem aptitudinem & dispositionem habere , ut ideas ab extra sibi oblatas dijudicare atque examinare possit . Cæterum , quando perceptiones in anima non nisi ad certos motus in organis corporeis excitatos oriri defendunt , cur motus illos antecedaneos , duntaxat ut occasiones , cur non potius eos , ut veras , licet non solas , causas considerant ?

§. XXXV.

Animam non ex se ipsa ita evolvere ideas , ut status sequens ejus in priore necessario & non interrupto nexu sit fundatus , probant cogitationes , quas pro summa libertate sua sæpe sibi format , cum perceptionibus innumeris commixtæ ,

D 2

inter

inter quas nullus sæpiuscule intercedit ordo, nulla connexio aut affinitatis necessitudo. Quilibet ipse sibi optimè conscius est cogitationes suas in res diversissimas, & toto cœlo discrepantes, nulloque proportionis vinculo conjunctas brevissimo temporis spatio ferri & distrahi posse, jam enim corpora cœlestia admirari, jam vastum Oceanum contemplando sibi sistere potest, jam varios rerum, eventus pendere, jam umbra Solis, jam morbos, quibuscum conflictamur, jam dulcem avium cantilenam, jam perturbationes animi, quibus abripiuntur homines, jam immanitatem belluarum, jam alia animo suo agitare & quasi volutare potest. Nec opus esse arbitror, ut discrepantiam rerum plurimarum, & vel naturalium cum moralibus vel artificialium cum utrisque combinationem & commixtionem enumerem, cum quemlibet, cogitationibus suis fræna paulisper laxantem, propria sua hujus multiplicis idearum varietatis arguat experientia. Jam verò si anima non nisi ideas in se fundatas ex proprio fundo evolveret, necesse erat, ut distinctè ab una ad aliam cognatam progrediretur, atque in unius pensitatione tam diu defixa hæreret, donec omnia, quæ quandam inter se cognationem connexionemque in illa habent, evolvisset, nec tam facile a rerum naturalium superficialia consideratione ad levem & tralatitiam rerum moralium contemplationem, ab idea lætitiæ ad ideam doloris, à conceptu sp̄ci ad ideam admirationis, ab hac ad ideam indignationis, à rerum sensibilibus perpensione ad purè intelligibilem meditationem tam præceps & inordinatus fieri posset transitus.

§. XXXVI.

Decretis animæ non illico nec semper respondent motus corporis, nec his decreta & volitiones animæ; Jam verò si leges motuum corporis & appetituum animæ essent planè harmonicæ, sequeretur, quod, quando apud nos certò statuissemus opus aliquod sine ulla interposita cunctatione aggredi velle

velle, aut aliquò nos conferre, tum nec differri nec profus intermitteri operis aut perfectionis executio posset. Si autem nobis regerere velint, causam forte gravioris momenti animum nostrum à primo proposito deflectere posse, atque harmoniam illam, inter decreta animæ motusque corporis cateroquin certissime secururam turbare, considerent, quæso, homines pro varietate & volubilitate ingenii jam huc jam illuc ferri & pertrahi, multa omittere ex oblivione, nonnulla ex oscitantia, alia præter cogitationem & non præmeditatò agere, nec semper certos sibi propositos fines habere, quibus permoventur, nec eos, quos sibi præstituerunt, perpetuò fieri media, quibus alii fines in actum deducantur (Bulfinch. §. 155.) uti §. præced. ostendimus. Et si vel maxime in operationibus intellectus practicis id sæpe contingere concedamus, quomodo autem idem in speculationibus merè Theoreticis fiat, non facile potest intelligi. Ponamus, hominem, tenebris densissimis circumfusum, sedere, & meditationibus suis indulgere, ubi nulla externa objecta sensus ipsius feriunt, nihil auditum, nihil visum ipsius percellit. Inter medias cogitationes obyeniunt ipsi multiplices res cum eo, quod pro scopo & finæ habet, nulla ratione connexæ; Meminit v. c. amicum ægrotare, nec in crastinum vivere posse, statuit mox ad eum accedere ultimumque vale ipsi dicere velle, vestibus indutis, accingit se itineri, mox ab incepto defuit, cubitum it, inque diem multum dormitat & sic deinceps jam, verò, Qualem nexum inter se & ordinem consecutionis habent omnes hæ cogitationes volitionesque, & quomodo occasionem illis præbuerunt externa objecta in sensus agentia? Curni tota nocte in speculationibus primis & primariis immotus sedebat? quid movebat corpus ad surgendum? Cur corpori semel in motu constituto non respondebat id, quod ab anima erat firmiter decretum. Existimat quidem Cel. Wolfius, se exemplo quodam probare posse, cogitationes nostras omnes serie non interruptâ se invicem consequi, dum

met. §. 342. ita scribit : Titius mane expergiscitur , horam quintam audit , è lecto surgit , vestibus se induit , lectionem Biblicam instituit , studiis se accingit , & sic deinceps , quæ omnia supponit deliberato consilio fieri , & quia unum alteri succedit , vi ratiociniorum hanc idearum consecutionem ipsi suboriri contendit. Sed argumentatur Vir Cel. à particulari ad universale. Ideas sæpius repetitas non modò sensuales illas , sed & intellectuales se nexu & ordine longo invicem sequi faciles largimur ; Non tamen in omnibus cogitationibus & ratiociniis nostris fieri quotidiana quemlibet docet experientia.

§. XXXVII.

Caterum non potest non nobis valde suspecta esse fluctuatio Cel. Auctorum , dum interdum operationes perceptionesque animæ , non tantum corporis humani , sed & reliquorum ambientium corporum structuræ mechanicæ DEum attemperasse statuunt , interdum motus & actiones corporis desideriis volitionibusque animæ conformes factas esse supponunt , Wolf. §. 884. seq. Bülf. §. 10. & 115. 118 , ubi ultimam hanc sententiam eos eligere posse dicit , quibus forte grave est approbare universum systema suum. Opinantur autem Auctores Cl. , se hac ratione satis in tuto libertatem animæ collocasse. Verum , si leges cogitationum , quas adducit Cl. Wolfius , paulisper perpenderit , contrarium deprehendemus , tres autem rationes ponit , secundum quas cogitationes nostræ , quantum ad rerum cognitionem attinet , examinari debent. Prima ratio erit harmonia sensationum animæ cum mutationibus quæ in organis corporis sensorii contingunt , secunda erit regula imaginationis , tertia ratiocinia , quæ in duabus prioribus fundantur. At verò an aliquid ex his tribus rationibus exculpi potest , quod libertatem cogitationum tuetur , valde dubito ; Mutationes enim , quæ in organis corporis sensorii pro ratione corporum am-

bien-

bientium ad certum motum eas determinantium fiunt, sequuntur leges motuum, atque adeo perceptiones quoque animæ propter harmonicum illum concentum iisdem legibus esse subjectas quis negabit (met. §. 884.) Regulæ imaginationis explicantur uberius §. 238., quod nempe imaginationes à perceptionibus oriuntur, hac quidem ratione: Quando sensus nostri interni aliquid nobis repræsentant, quod cum perceptionibus, quæ antea nos affecerunt, commune quid habent, non modò ipsæ hujus rei ideæ, sed & aliæ cum iis connexæ nobis sistuntur, jam verò cum hæc in constanti & non interrupta rerum serie fundatæ sint, non minori, quàm ipsas perceptiones, necessitate produci certum est. Tertia, quæ à ratiociniis ab uno ad alterum progredientibus desumitur, libertatem cogitationum prima specie defendere videtur, sed cum observaverimus, quòd hæc ipsa ratiocinia, in duabus prioribus sint fundata, ut ibid. loquitur Auctor Cl., non, ut opinor, horum magis quàm illarum tuebitur libertatem. (confer. met. §. 342.)

§. XXXIIX.

Leges appetituum, quas pro summa sapientia constitutas animæ humanæ DEum ingenerasse statuunt legibus motuum corporis conformes, semper eadem & immutabiles fuisse supponuntur. Hinc non satis distinctum nobis conceptum suppeditant de moralitate actionum in omnibus statibus hominum, nec de regno naturæ & gratiæ, nec denique de origine mali. Quare ne ipsi quidem Bülfingero placent verba Leibnitii, cum in Monadologia sua §. 90. -- 92. ita differit: *Hic nobis alia harmonia memoranda venit, quæ inter regnum physicum naturæ & regnum morale gratiæ intercedit, hoc est, inter DEum quatenus consideratur, ut Architectus Machinæ, & inter DEum eundem, quatenus ut Monarcha civitatis Divina Spirituum spectatur. Ab hac harmonia pendet, quòd res deducantur ad gratiam; per ipsas vias naturæ, & quòd hic globus e, g. destrui*

& reparari debeat per media naturalia iis momentis, quando regimen
 Spirituum id postulat ad aliquos puniendos, ceteros remunerandos.
 Asserere etiam licet, DEUM, tanquam Architectum satisfacere
 DEO, tanquam Legislatori ex asse, atque sic peccata consequi de-
 bere pœnas per ordinem naturæ & structuræ rerum mechanicæ, bonas
 etiam actiones secum trahere remunerationes per media machinalia
 respectu corporum, quamvis idem nec possit, nec debeat constanter
 exemplo accidere. Sed hujus controversiæ, utpote à foro no-
 stro alienæ, curatius examen ulteriori Theologorum disquisi-
 tioni relinquimus, adeoque, ne falcem nostram in alienam
 messem ab alio infilito ut benevolus Lector contentus
 esse velit, rogamus atque
 obtestamur.

SOLI DEO GLORIA,

Rostock, Diss., 1724 / 27

St.

Q. D. B. V.
DISPUTATIO PHILOSOPHICA

18
Vol: 2 N. 19

In qua
Hypothesis
LE

1726/6.

HARMONIA
INTER ANIMAM ET CORPUS
PRÆSTABILITA,

Breviter proponitur ac ponderatur,

Quam
CONSENTIENTE AMPLISS. FACUL-
TATE PHILOSOPHICA,

PRÆSES
M. JANUS VAN HAUEN,

Orhiniensis-Danus

&

RESPONDENS
FRIDERICUS GEORGIUS MAKE,

Wismariensis S. S. Theol & Philol. cultor

Publico eruditorum examini sistunt

IN ILLUSTR. ACADEMIA ROSTOCHIENSI

Anno Christi MCCXXVI.

d. 8. mensis Junii.

ROSTOCHII,
Typis NICOLAI SCHWIEGEROVII, Ampliff. Senat. Typograph.

